

Vergaderjaar 2021–2022

30 196

Duurzame ontwikkeling en beleid

Nr. 787

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR VOLKSHUISVESTING EN RUIMTELIJKE ORDENING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 4 april 2022

Met deze brief bied ik u namens het kabinet het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) aan¹. Het programma bestaat uit vier actielijnen. Het doel is dat in 2030 2,5 miljoen woningen zijn geïsoleerd. Het Rijk stelt daarvoor vier miljard euro beschikbaar. Onderstaand worden de hoofdlijnen geschetst.

Urgentie voor energie besparen en isoleren groter dan ooit

Meer dan ooit tevoren zijn mensen bezorgd over de hoogte van hun energierekening. De energieprijzen zijn al maanden aanhoudend hoog. Dat raakt mensen hard in de portemonnee. Sinds de oorlog in Oekraïne neemt de onzekerheid over toekomstige prijsstijgingen nog verder toe. Het is essentieel de vraag naar energie terug te dringen. Zo worden we minder afhankelijk van aardgas uit Rusland en besparen we op de energierekening. Van de circa 40 miljard m³ aardgas die we per jaar in Nederland verbruiken, wordt circa 30 procent gebruikt om woningen en gebouwen te verwarmen, te voorzien van warm water, en om te kunnen koken. Goed isoleren van woningen kan dit gebruik terugdringen, draagt bij aan de betaalbaarheid van de energierekening, het halen van de klimaatdoelen en is een noodzakelijke voorbereiding op de overstap naar een aardgasvrij alternatief. Circa 20 procent van alle woningen heeft nog een energielabel E, F of G. Juist in deze woningen met de slechtste energiestatus is goed isoleren noodzakelijk.

Sneller, slimmer en socialer isoleren

Daarom gaan we sneller, slimmer en socialer isoleren via het Nationaal Isolatieprogramma, een langjarige, programmatische aanpak van slecht geïsoleerde huur- en koopwoningen. Deze aanpak is vormgegeven in lijn met het «Manifest nationaal isolatieprogramma». We streven ernaar dat

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

alle betrokken partijen, waaronder woningeigenaren, VvE's, verhuurders, huurders, Rijk, gemeenten, ngo's en marktpartijen, in nauwe samenwerking in 2030 alle slecht geïsoleerde woningen hebben verbeterd. Een landelijk programmaorganisatie ondersteunt deze aanpak.

Doel is om 2,5 miljoen woningen te isoleren tot en met 2030

Het doel van het Nationaal Isolatieprogramma is om 2,5 miljoen woningen te isoleren met de nadruk op de slecht geïsoleerde woningen² (label E, F en G) waarbij één of meerdere stappen worden gezet richting de standaard voor woningisolatie³. Daarbij dient het programma ook als ondersteuning van mensen bij het nemen van energiebesparende maatregelen en het verlagen van de energierekening. Dit kan ook bijdragen aan het voorkomen van energiearmoede bij mensen met relatief lage inkomens. Mijn ambitie is dat met deze aanpak bewoners en VvE's weten wat ze kunnen verbeteren aan hun woning en dat zij daarbij zoveel mogelijk worden ontzorgd. Dit kan bijvoorbeeld straat voor straat, buurt voor buurt, maar ook andere vormen – bijvoorbeeld gericht op gelijksoortige woningen of per complex – zijn als onderdeel van de lokale aanpak van gemeenten denkbaar. Gemeenten kunnen in deze lokale aanpak voor bewoners bijvoorbeeld een korting, voucher of tegoedbon beschikbaar stellen in aanvulling op de landelijk beschikbare subsidies. Daarnaast wordt ook een aantrekkelijk aanbod gedaan voor eigenaar-bewoners om zelf – al dan niet als onderdeel van een bewonersinitiatief – actie te ondernemen voor verdere verduurzaming en energiebesparing. Bijvoorbeeld met een subsidie van 30 procent voor isolatiemaatregelen zoals vloer-, dak-, spouw- en gevelisolatie en voor het vervangen van enkelglas door dubbelglas (HR++ glas) of triple glas. Hiermee ontstaat voor veel mensen een aantrekkelijk aanbod om hun woning te isoleren en verder te verduurzamen. Daarbij zullen zij de kosten die zij maken vaak snel terugverdienen, zeker met de huidige energieprijzen.

Ongeveer 4 miljard aan rijksbijdrage beschikbaar

De basis voor deze aanpak is gelegd met de transitievisies warmte die gemeenten hebben opgesteld, de prestatieafspraken die met Aedes zijn gemaakt over de uitfasering van alle slechte energielabels⁴ en de inzet van gemeenten om energiearmoede te bestrijden. Hiervoor is recent, in het kader van de compenserende maatregelen voor hoge energieprijzen, 150 miljoen euro naar voren gehaald.⁵

We bouwen hierop voort met de middelen die vanuit Prinsjesdagbesluitvorming 2021 en het Coalitieakkoord (Kamerstuk 35 788, nr. 77) beschikbaar komen voor het Nationaal Isolatieprogramma en de middelen die voor de regeling Investeringssubsidie voor duurzame energie en energiebesparing (ISDE) beschikbaar zijn. In totaal is daarmee ongeveer 4 miljard euro aan Rijksbijdrage beschikbaar tot en met 2030. Aanvullend hierop wordt met de afschaffing van de verhuurderheffing extra investeringsruimte voor corporaties vrijgemaakt.

² Waar in dit programma gesproken wordt over woningen omvat dit tevens appartementen in Vereniging van Eigenaren (VvE).

³ De standaard is een advies voor de isolatiegraad van uw woning. Deze standaard geeft aan wanneer uw woning goed genoeg is geïsoleerd om aardgasvrij te worden. Zie voor meer informatie: <https://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/gebouwen/wetten-en-regels/standaard-en-streefwaarden-voor-woningisolatie>.

⁴ Kamerstuk 29 453, nr. 547.

⁵ Zie de Kamerbrief van 11 maart 2022 over Aanvullende koopkrachtmaatregelen 2022 (Kamerstuk 35 925 XV nr. 111).

In het Nationaal Isolatieprogramma zijn er 4 actielijnen:

Actielijn 1: Lokale aanpak isoleren 750.000 koopwoningen samen met gemeenten

Mijn ambitie is om met deze actielijn ongeveer 750.000 koopwoningen te isoleren via een lokale aanpak samen met gemeenten. Gemeenten kunnen hiervoor meerjarige plannen indienen, die aansluiten bij de transitievisies warmte en bewonersinitiatieven en zich zoveel als mogelijk richten op het verbeteren van woningen met de slechtste labels. Veel gemeenten zetten in de transitievisie warmte immers ook in op isolatie. De concrete rol die gemeenten hierin kunnen spelen en welke bijdrage zij kunnen leveren aan deze ambitie, werk ik de komende tijd verder uit met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). Voor de wijkgerichte aanpak en de transitievisies warmte blijft de ambitie om 1,5 miljoen woningen en andere gebouwen te verduurzamen tot en met 2030⁶. De wijkgerichte aanpak en deze inzet op het isoleren van woningen met label E, F en G via deze lokale aanpak, worden zo ingericht dat ze elkaar onderling zoveel mogelijk versterken.

Actielijn 2: Isoleren van 1 miljoen huurwoningen door verhuurders

Het doel van deze actielijn is het isoleren van een miljoen huurwoningen naar de isolatiestandaard, zowel in het sociale als het particuliere segment. In het Coalitieakkoord is afgesproken dat met normering en positieve prikkels wordt gestimuleerd om slecht geïsoleerde huurwoningen te verduurzamen. Dit moet ertoe leiden dat 700.000 sociale huurwoningen en 300.000 private huurwoningen naar het niveau van de standaard geïsoleerd worden. Er zijn naar aanleiding van de motie van het lid Hermans⁷ afspraken gemaakt met Aedes over het goed isoleren van sociale huurwoningen met een slechte energieprestatie. Deze afspraken zijn erop gericht dat energielabels E, F en G, voor woningen van woningcorporaties eind 2028 nagenoeg niet meer voorkomen. Dat betreft ongeveer 250.000 huurwoningen.⁸ De ambitie om 1 miljoen huurwoningen naar de isolatiestandaard te brengen, ligt dus fors hoger. Deze ambitie beslaat de hele huursector en sluit aan bij de afspraken uit het Coalitieakkoord. Over de corporatiewoningen maakt het Rijk met Aedes afspraken naar aanleiding van de afschaffing van de verhuurderheffing in het Coalitieakkoord. Kleine particuliere verhuurders met gereguleerde huurwoningen worden gestimuleerd te verduurzamen via de Subsidieregeling Verduurzaming en Onderhoud Huurwoningen (SVOH). Via normering zal worden geborgd dat alle slecht geïsoleerde woningen, zowel in het sociale als het particuliere segment, in 2030 zijn verbeterd. De uitwerking van de wijze van normering, die zowel sociale als particuliere verhuurders zal betreffen, zal onderdeel uitmaken van het programma verduurzaming gebouwde omgeving dat ik eind mei of begin juni zal presenteren. Daarnaast werk ik aan de aanpassing van de regelgeving die betrekking heeft op het initiatiefrecht en het instemmingsrecht.

Actielijn 3: Versneld isoleren van 750.000 koopwoningen op eigen initiatief

Het streven van deze actielijn is het versnellen van de isolatie van ongeveer 750.000 koopwoningen op eigen initiatief en via collectieve inkoopinitiatieven. Dat stimuleren we met aantrekkelijke, laagdrempelige,

⁶ Zoals afgesproken in het Klimaatakkoord (Kamerstuk 32 813, nr. 193) maken gemeenten plannen om tot en met 2030 1,5 miljoen woningen en andere gebouwen te verduurzamen, zie: Gebouwde omgeving | Klimaatakkoord.

⁷ Kamerstuk 35 925, nr. 13.

⁸ Kamerstuk 29 453, nr. 547.

breed toegankelijke financiering en subsidie en met de landelijke isolatiecampagne en het platform «Verbeter je huis». Om langdurige zekerheid te waarborgen, wordt het beschikbare budget voor basissubsidies voor het isoleren van koopwoningen voortgezet en geleidelijk verhoogd richting 2030. Bovendien zijn de subsidiebedragen per 1 januari 2022 verhoogd naar 30 procent. Dit geldt bij het nemen van twee of meer isolatiemaatregelen. Om te zorgen dat meer woningeigenaren en VvE's gebruik kunnen maken van de Investeringssubsidie Duurzame Energie en Energiebesparing (ISDE) en de Subsidie Energiebesparing Eigen Huis (SEEH), is het vanaf 1 januari 2023 ook mogelijk om subsidie voor enkelvoudige isolatiemaatregelen aan te vragen.

Actielijn 4: Samen energie besparen met laagdrempelige maatregelen

Deze actielijn richt zich op het besparen van energie en daarmee het verminderen van energiearmoede bij mensen met een hoge energierekening en/of mensen die een woning met een slechte energieprestatie hebben. Kwetsbare mensen met een relatief laag inkomen worden op deze manier ook weerbaarder tegen hoge energieprijzen. Voor de meest kwetsbare groepen continueren we de gemeentelijke aanpak die is gericht op het voorkomen van energiearmoede en ondersteuning van kwetsbare mensen in koop- en huurwoningen. Omdat energie besparen voor iedereen van belang is zal de communicatie zich ook breder richten.

Natuurinclusief, duurzaam en circulair isoleren met aandacht voor hittestress

Bij isolatiewerkzaamheden moet op grond van de Wet natuurbescherming, rekening worden gehouden met de aanwezigheid van beschermde soorten die in woningen en gebouwen nestelen en verblijven. Een natuurinclusieve aanpak gericht op soortenbescherming is daarom randvoorwaardelijk voor het Nationaal Isolatieprogramma. Dit wordt samen met het Ministerie van LNV ontwikkeld. Ook wordt gezien hoe bij isolatie het gebruik van materialen met een lage milieudruk, – zoals natuurlijke materialen – kan worden bevorderd, onder andere als onderdeel van de subsidieregelingen. Door klimaatverandering en het toenemende isoleren van woningen, neemt oververhitting van woningen toe en daarmee de behoefte aan actieve koeling. De mogelijkheid voor een subsidieregeling voor zonwerende maatregelen ter voorkoming van overmatige opwarming en milieuvriendelijke koeling, wordt onderzocht. De inzet op natuurinclusief, duurzaam en circulair isoleren met aandacht voor hittestress is ondersteunend aan de vier actielijnen.

Brede maatschappelijke coalitie en campagnes

Rijk, gemeenten, woningcorporaties, verhuurders en woningeigenaren kunnen dit niet alleen. Het verduurzamen van de gebouwde omgeving en de versnelling van energiebesparing op de korte termijn gaan we daarom ondersteunen met een campagne en een brede maatschappelijke coalitie. Iedereen die hieraan een actieve bijdrage kan leveren, kan zich aansluiten. Onder andere de NVDE, Urgenda, Vereniging Eigen Huis, de Woonbond, Milieu Centraal, Consumentenbond, Klimaatverbond, Natuur & Milieu, Natuur en Milieufederaties, Platform Duurzame Huisvesting, Aedes, Energie Samen, Klimaatstichting HIER, Bouwend Nederland, Techniek NL, Onderhoud.nl, Ingenieurs NL, Netbeheer Nederland, LSA Bewoners, Buurkracht, Doe het zelf, doe het duurzaam, de Nederlandse verwarmingsindustrie (NVI), Stroomversnelling en het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) hebben zich al aangesloten. Deze verduurzamingscoalitie gaat kennis delen, communicatie intensiveren, activiteiten versnellen, opschalen en beter met elkaar verbinden.

De gezamenlijke campagne van EZK en BZK «Zet de knop om» is vandaag gestart met een structurele verlaging van het energiegebruik in Rijkskantoren. Er zal in de winter minder verwarmd worden en in de zomer minder gekoeld. We doen met deze kortlopende campagne ook een appèl op bedrijven en bewoners om de knop om te zetten en snel energie te besparen. Daaropvolgend starten we weer met de isolatiecampagne om woningeigenaren op te roepen zich voor te bereiden op de volgende winter met betere isolatie.

Snelle en voortvarende start Nationaal isolatieprogramma

Het begin van het opschalen van het Nationaal Isolatieprogramma wordt gevormd door de extra middelen die zijn vrijgemaakt om kwetsbare huishoudens (in huur- en koopwoningen) te ondersteunen.⁹ Onder alle gemeenten is een bijdrage van 150 miljoen euro verdeeld om kwetsbare mensen op korte termijn te ondersteunen bij het nemen van energiebesparende maatregelen om zo hun energierekening te verlagen. Het programma loopt goed. Maar gelet op de huidige situatie van de energiemarkt, zullen de uitgekeerde middelen op korte termijn niet voldoende zijn om alle mensen die dat nodig hebben verder te ondersteunen. Het kabinet heeft daarom besloten om bovenop de middelen die begin 2022 zijn uitgekeerd aan gemeenten, middelen die in het Coalitieakkoord zijn gereserveerd voor energiebesparing, sneller in te zetten. Dit betekent dat er dit jaar nog eens 150 miljoen euro versneld wordt ingezet via gemeenten voor het ondersteunen van mensen bij het nemen van energiebesparende maatregelen en verdergaande isolatie. Deze maatregel is de opstap naar een meer fundamentele en structurele aanpak en grootschalige isolatie via het Nationaal Isolatieprogramma.

Moties

De motie van het lid Van der Plas¹⁰ verzoekt de regering het instrument van een isolatietegoedbon (een voucher) open te stellen voor de doe-het-zelver. Daarmee kunnen mensen kosten kunnen besparen bij het zelf isoleren van hun huis en kunnen schaarse professionals vooral worden ingezet voor complexe werkzaamheden. Mede gelet op de beperkte uitvoeringscapaciteit in de markt ben ik van plan om ook doe-het-zelvers toegang te geven tot het aanvragen van subsidie. Om zo invulling te geven aan de motie van het lid Van der Plas en het isoleren van woningen door doe-het-zelvers te stimuleren. Op welke wijze dit kan waarbij zowel fraudegevoeligheid als ondeskundige uitvoering van het werk kan worden voorkomen, zal ik nader onderzoeken. Wat betreft de aangenomen motie van het lid Van Haga¹¹ c.s. over het wegnemen van obstakels voor het isoleren van monumenten, merk ik op dat de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) onderzoekt wat er aan informatie beschikbaar is om eigenaren te helpen bij het isoleren van monumenten. Daarbij zal de RCE ook kijken hoe een landelijke richtlijn hiervoor behulpzaam kan zijn. De uitkomsten van dit onderzoek zal ik gebruiken bij de concrete uitwerking van hoe monumenten in het Nationaal Isolatieprogramma opgenomen moeten worden. Met deze brief en het bijgevoegde document geef ik daarnaast invulling aan de motie van het lid Grinwis c.s.¹², de motie van het lid Koerhuis¹³ en

⁹ Zie de Kamerbrief van 11 maart 2022 over Aanvullende koopkrachtmaatregelen 2022 (Kamerstuk 35 925 XV, nr. 111).

¹⁰ Kamerstuk 35 925, nr. 61.

¹¹ Kamerstuk 35 925 VII, nr. 46.

¹² Kamerstuk 3 2813 nr. 924 en Kamerstuk 35 925 VII, nr. 121.

¹³ Kamerstuk 32 813 nr. 921.

de motie Van Esch¹⁴, reageer ik op de punten die het lid Grinwis heeft aangekaart in de Kamervragen¹⁵ en geef ik invulling aan de toezegging van 8 november 2021¹⁶.

Vervolg

Eind mei of begin juni zal uw Kamer de uitwerking van het gehele programma Versnelling verduurzaming gebouwde omgeving ontvangen, waarin per programmaliijn zal worden beschreven hoe we via een combinatie van stimuleren, ondersteunen, normeren en beprijzen komen tot het doel.

Graag ga ik met uw Kamer in gesprek om zo het Nationaal Isolatieprogramma binnen de budgettaire kaders van het Coalitieakkoord samen (verder) vorm te geven.

De Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening,
H.M. de Jonge

---

¹⁴ Kamerstuk 32 813 nr. 933.

¹⁵ Aanhangsel Handelingen II 2021/22, nr. 1541.

¹⁶ Kamerstukken 32 847 en 38 089, nr. 825.